

Inhoud

Inleiding	7
Galerij	13
Brusselbabbel: <i>Guido Fonteyn</i>	21
Een wandeling langs het Centraal Station	27
Brusselbabbel: <i>Marc Didden</i>	47
Over veiligheid en vuiligheid	55
Brusselbabbel: <i>Annalisa Gadaleta</i>	73
In België moet je met drie zijn om de tango te dansen	79
Brusselbabbel: <i>Gui Polspoel</i>	95
Op de fiets van Vorst naar Lemonnier	101
Brusselbabbel: <i>Dirk De Caluwé</i>	111
Brussel-links en de islam	119
Brusselbabbel: <i>Eric Corijn</i>	131
Requiem voor een parking	139
Brusselbabbel: <i>Geert van Istendael</i>	151

Door Schaarbeekse straten	159
<i>Brusselbabbel: Johan Leman</i>	169
De joodse ziel van Brussel	177
<i>Brusselbabbel: Jari Demeulemeester</i>	185
Multiculturele problemen	193
<i>Brusselbabbel: Philippe Van Parijs</i>	203
Op stap in mijn gemeente	211

Inleiding

Ik heb dit boek *Brussel, de stad waar ik van hou* genoemd, gewoon omdat dit de waarheid is. Ik ben een kritische minnaar weliswaar. Ik heb me inderdaad de afgelopen jaren niet ingehouden om aan te klagen wat er volgens mij fout loopt in deze stad. En ik zal dat ook blijven doen. Omdat ik zo begaan ben met Brussel.

Ik woon er al meer dan veertig jaaren ben getuige geweest van een hele evolutie in die periode. Van een stad van Franstaligen en Vlamingen met wat migranten tot de op één na meest diverse stad ter wereld. Nergens zijn meer nationaliteiten vertegenwoordigd dan hier!

Toen ik hier aankwam, was ik als historicus al gefascineerd door het verleden van Brussel. Ik had het geluk een unieke tentoonstelling te zien, waarvan ik de rijk geïllustreerde catalogus kocht: *Van stenen en straten*. Hierin zag ik hoe Brussel het willoze slachtoffer was geworden van nietsontziende autoritaire planners, die het aanzicht van de stad voor altijd veranderden. De rivier de Zenne, volgens sommigen de ziel van de stad, werd overdekt. Het waanzinnige idee om het Brusselse Noord- en Zuidstation te verbinden had de vernieling van een groot deel van de binnenstad tot gevolg. Twee trans-Europese autostrades zouden elkaar ontmoeten op honderd meter van de Grote Markt. De Noordwijk ging te

gen de vlakke om er een megalomaan Manhattan van te maken. De sierlijke boulevards werden door leerling-tovenaars in autotunnels veranderd.

Door te lezen over al die aanslagen op de stad die de mijne aan het worden was, wist ik hoe Brussel vroeger geweest was. En welke enorme fouten er gemaakt waren. Over die lijdensweg las ik onder meer bij de erudiete Geert van Istendael in zijn *Arm Brussel*, nog steeds essentiële lectuur voor wie iets van deze stad begrijpen wil. Zo leerde ik deze stad 'lezen' en zoals Marc Didden het zo mooi zegt in een gesprek in dit boek, er de verschillende verdwenen lagen van ontdekken.

Wie hier nu komt wonen, kan die niet zien. De pas aangekomen student zal niet weten wat er ooit was achter het De Brouckèreplein, waar nu een enorme bouwwerf is. Dat daar ooit een schreeuwlelijke parking was, droevig symbool van de 'modernisering' van de vijftiger jaren. Dat daarvoor op die plek schitterende Hallen stonden, die het centrum van de stad deden leven in de tijd dat Brussel nog bruiste. En dat lang daarvoor op die plek drukke kaaien waren van een zijarm van de Zenne, waar een grote bedrijvigheid heerste. Al die lagen zijn onzichtbaar, maar wie wil, kan ze in zijn verbeelding zien, als hij de moeite doet om erover te lezen. Met dit boek wil ik daar een zeer bescheiden bijdrage toe leveren, om door te geven wat ik zelf gelezen heb of wat mij verteld is door grotere kenners van Brussel dan ik.

Natuurlijk heb ik het ook over de moeilijkheden van deze stad. Die zijn gekend, het gaat vaak over groeipijnen van een stad in verandering. De toestand is op geen enkel vlak hopeeloos, maar het is niet door over problemen te zwijgen dat die opgelost raken. Ik denk dus dat het nuttig is het ook te blijven hebben over wat er fout loopt op het vlak van multiculturaliteit. Geen samenleven van zoveel mensen met een verschillende culturele en religieuze achtergrond verloopt

vlekkeloos. Net door er samen over na te denken en elk ideologisch vooroordeel los te laten, kunnen we oplossingen vinden. Dat geldt net zo voor het diabolische koppel vuiligheid en veiligheid, waarover in Brussel vaak slechts in clichés wordt gedebatteerd.

En natuurlijk is het voor Vlamingen belangrijk het te hebben over verleden en toekomst van het Nederlands in hun hoofdstad en om te bekijken of er een plaats is voor Brussel in een eventuele confederalistische structuur van dit land. Ook hier is het interessant lessen te trekken uit het verleden: jonge Nederlandstaligen weten vaak niets meer over de woelige taalstrijd van de naoorlogse jaren en de vernederingen die Vlamingen toen hebben doorstaan. Ik breng die in herinnering, niet om een achterhaald flamingantisme te propageren, maar vooral om een nieuwe, zelfbewuste generatie Vlaamse Brusselaars te vertellen hoe het vroeger was. En om Franstaligen te herinneren aan hun soms rabiaat anti-Vlaamse gevoelens uit die periode, die nu als racistisch zouden worden omschreven.

Naast die overpeinzingen heb ik tijdens wandelingen in mijn gemeente Vorst gemijmerd over de impact van de bouw van een immense autofabriek, een weinig doordachte ingreep in het stedelijk weefsel. Zoals ik dat ook deed rond het Centraal Station, in de buurt van het premetrostation Lemonnier en de gesloopte Parking 58. Ik wijdde ook een hoofdstuk aan het vergeten joodse verleden van de Marollen.

Een van de redenen waarom ik hier hoe langer hoe liever woon, is de voortdurende verandering van deze stad: als ik ergens in Brussel kom waar ik een tijd niet geweest ben, blijf ik vaak verbaasd kijken naar wat niet meer is zoals nog maar een paar jaar geleden. Er zijn wijken waar de inwijking zo groot is dat ik me zonder moeite in een andere wereldstad, zelfs op een ander continent kan wanen. 'Waar zijn we hier

ergens?’ vroeg mijn vrouw me een tijdje geleden geamuseerd, toen we in de stad rondom ons zoveel vreemde talen hoorden dat we even het gevoel hadden in een ons onbekende metropool verdwaald te zijn. Misschien waren we even in *Brüsel*, de imaginaire stad van tekenaar François Schuiten, een allegorie op een stad die heel erg op Brussel lijkt...

Bij die spectaculaire metamorfoses van Brussel komen soms problemen kijken, maar de verrassing van een stad die er elke dag anders uitziet, dat blijf ik een fantastisch gevoel vinden. Het is waar: stadslucht maakt vrij. Wie eens geproefd heeft van het grootstedelijk gevoel, heeft het moeilijk om terug te keren naar een kleine stad waar het leven zoveel voorspelbaarder is. Ik heb altijd van het kwantitatieve aspect van een grootstad gehouden: er wonen gewoon heel veel mensen. Het doet me elke dag deugd die grote massa te voelen, van jonge en oude mensen, van alle culturen, van wie je nooit op voorhand weet welke taal ze spreken.

Ik heb ook van Brussel geprofiteerd om me op intellectueel vlak te verrijken: het dagelijks contact met Franstaligen heeft me een doorleefde kennis van hun taal en cultuur gegeven. Ik heb daardoor mijn identiteit als Vlaming nooit verloren; ik zou zelfs zeggen dat die door de jaren sterker is geworden.

Met dit boek wil ik ook u, lezer, aanzetten bij uw volgend bezoek aan de stad resoluut te kiezen voor paden die u nog niet betreden heeft. Brussel is een stad die zichzelf minder goed verkoopt dan Parijs of Barcelona. Maar het is meer dan de moeite waard om op zoek te gaan naar haar vaak verborgen schoonheid in de gemeenten buiten het centrum, waar bezoekers nauwelijks komen. Juist op die minder bekende plekken voel je het hart van de stad kloppen. En vergeet vooral niet naar boven te kijken, want er is geen andere stad in de wereld waar graffitikunstenaars meer meesters geworden zijn in het betoveren van gevels.

Ik vond het ook bijzonder leerzaam om het met een aantal wijze Brusselaars te hebben over hoe zij onze stad hebben zien evolueren, hoe ze vroeger was en hoe ze denken dat ze zal worden.

Ik hoop dat u met al deze stukjes de Brusselse puzzel een beetje beter zal begrijpen en vooral zin zal krijgen om er ten minste een deel van uw leven door te brengen.

Vooraf wil ik met dit boek Brussel bedanken voor wat ik van haar heb gekregen: het onvergelykbare gevoel van het leven in een grootstad, met zoveel mensen uit zoveel verschillende culturen, mijn hoogsteigen *Newyorkje*, het kleine wereldstadje dat nooit slaapt...

Luckas Vander Taelen
September 2019

Galerij

Al bijna veertig jaar kom ik verschillende keren per week koffie drinken in wat mijn stamcafé geworden is. De Mokafé in de Koninklijke Sint-Hubertusgalerij, voor mij de mooiste plek in de stad.

Dat is een heel subjectieve uitspraak, want in Brussel zijn heel veel plaatsen die titel waardig. Ik kan ontroerd zijn als ik over de Grote Markt wandel, 's morgens heel vroeg als er nog niet te veel toeristen zijn. Zonder enige twijfel het mooiste plein ter wereld, denk ik dan telkens weer. San Marco in Venetië niet te na gesproken, natuurlijk. Sommige mensen vinden de Kleine Zavel miskend in zijn ontroerende eenvoud. Of de Grote Zavel, maar dan moet ik toch het vol geparkeerde plein wegdenken. Ik heb ooit een vriendin gehad die de charme van Brussel enkel vond onder de bollen van het Atomium en alleen daar met mij wou afspreken. En het is natuurlijk gek om de schoonheid van de stad enkel in het centrum te zoeken. Ver weg van de niet te missen hoogtepunten die elke gids opsomt, zijn er in elk van de negentien Brusselse gemeenten wondere plekken die bezoekers te weinig aandoen. Ik zou er een lange lijst van kunnen opsommen, van Jette tot Ukkel en van Koekelberg tot Etterbeek.

Intense schoonheid

Maar ik kom dus het liefst van al in de Sint-Hubertusgalerij. Misschien is het een gewoonte, omdat ik een wat conservatieve karaktertrek heb waardoor ik graag kom op plekken waar ik al eens eerder geweest ben. Maar toch, als je de moeite doet om traag door die met een glazen dak overkoepelede marmeren straat te wandelen, dan kan je niet anders dan onder de indruk zijn van zoveel schoonheid en pracht. Niet één keer stap ik erdoor zonder overvallen te worden door het overweldigende gevoel iets te mogen aanschouwen dat de perfectie benadert. Zeker op mooie dagen, als de zon verrassende patronen tekent op de gevels van de appartementen boven de winkels. Ik doe er soms heel lang over om de galerij te doorkruisen, omdat ik me er niet kan van weerhouden gewoon te blijven staan om de intense schoonheid van die unieke straat te ondergaan.

In het begin van de jaren tachtig was ik in het centrum van de stad komen wonen. Eerst op het Sint-Goriksplein bij de Beurs en daarna in de Greepstraat, vier hoog met zicht op de toren van het stadhuis op de Grote Markt. Vandaar is het maar even wandelen naar de Beenhouwersstraat en die kruist na iets meer dan honderd meter de statige Koninklijke Sint-Hubertusgalerij. Dat is een ietwat plechtstatige benaming, maar dit prachtige geheel van drie galerijen heeft door een ongeschonden homogeniteit zijn gelijke niet in de wereld en verdient alleen daarom het royale epitheton.

Ik weet nog goed hoe het voelde die 280 meter lange galerij voor het eerst in te stappen en de zon te zien door het acht meter hogere glazen dak. Van de hand Gods was ik geslagen. Ik kwam uit de Beenhouwersstraat, ik keek naar links en zag de Koningsgalerij en dan draaide ik mijn hoofd en zag als een perfect spiegelbeeld de andere helft, de Koninginngalerij. Ik bleef even staan om te bekomen van de verrassing.

Een overdonderende ervaring van authentieke pracht was het, die ik niet verwacht had, vlak naast de lelijkheid van de toeristische chaos van de Beenhouwersstraat en zo dicht bij het appartement dat ik net gehuurd had.

Met een door respect ingegeven aarzelende pas stapte ik de Koninginnegalerij binnen over de zwarte marmeren tegels en als een klein kind zag ik met verrukking dat er zelfs een cinema was, een krantenwinkel, een paar restaurants, prestigieuze winkels waar de tijd leek te hebben stilgestaan en hoeden, messen, juwelen, horloges en pralines verkocht werden. ‘Ganterie italienne’ las ik op een vitrine en wat verder ‘Manufacture belge de Dentelles’, Italiaanse handschoenen en Belgische handgemaakte kant. En er was ook een theater, de Vaudeville, dat al in 1884 gebouwd werd, las ik op de gevel, naast een gedenkplaat voor een historische gebeurtenis: de gebroeders Lumière projecteerden hier voor het eerst een film in België!

Ik was betoverd door mijn ontdekking van deze parel die me tot dan toe onbekend was. Ik draaide me om en keerde op mijn passen terug. Een straat moet je vier keer doorkruisen om ze te leren kennen, dat had ik bij Eric de Kuyper gelezen: in de twee richtingen, telkens op het andere trottoir. Afhankelijk van de positie van de wandelaar krijgt hij een ander beeld van de straat. De regel van De Kuyper indachtig liep ik, bij de kruising met de Beenhouwersstraat gekomen, nog eens de Koninginnegalerij door, naar de uitgang bij de Grote Markt. Net als in een straat zag ik alle details van deze galerij pas door ze in de twee richtingen te doorkruisen, een keer vanaf de linker- en een keer vanaf de rechterkant. Ik proefde een moment van geluk dat ik slechts een paar keer in mijn leven gehad heb (drie keer meer bepaald, in Parijs, Venetië en New York) en dat ik associeer met een immense ontroering en nederigheid voor zoveel schoonheid als resultaat van menselijk genie.

Koninklijke vrucht

Tussen de vele kuierende toeristen zal het gelukkig niet opgevallen zijn hoe de Brusselaar die ik aan het worden was vier keer na elkaar als een gelukzalige zombie de galerij doorkruiste. Traag, omdat ik toen al ontdekt had hoe belangrijk het is je zintuigen volop de tijd te gunnen alles op te nemen door in alle omstandigheden een rustig tempo aan te houden. Nu, vele jaren later, overkomt het me op deze plek nog altijd dat ik minutenlang blijf staan om te kijken naar hoe mooi een schaduwtekening wel is die het zonlicht door het glas maakt. Nog niet één keer heb ik de galerijen doorkruist zonder te genieten van hun schoonheid.

Na mijn vierde doortocht van de Koninginnegalerij stak ik de kruising met de Beenhouwersstraat door en kwam ik terecht in de Koningsgalerij, zowat een perfecte kopie van het eerste deel van de Koninklijke Sint-Hubertusgalerij. Ook die stapte ik rustig vier keer door en ik zag dat ze even schitterend was als de andere. Ook hier een bijzonder verscheiden aanbod van winkels, met als hoogtepunt aan het einde van de galerij een tweede theater, Les Galeries. Er was ook een grote platenzaak en een boekenwinkel die zich specialiseerde in artistieke werken.

Maar ik ontdekte een belangrijk verschil met de Koninginnegalerij: de Koningsgalerij onderscheidt zich van haar tegenhanger doordat er een kleinere galerij in uitkomt, die toepasselijk 'de Prinsengalerij' genoemd wordt, als was dat straatje een koninklijke vrucht van de twee andere passages. Hier zou een paar jaar later de mooiste boekhandel van het land opengaan, Tropismes.

En het was net in die kleine galerij dat ik een café zag met een heel groot terras en drie rijen kleine tafeltjes met rieten stoeltjes die op mij leken te wachten. Hier ging ik zitten en